

Oulun yliopisto maailman parhaiden matkailututkimusta tekevien yliopistojen joukossa

Juulia Räikkönen^a ja Jarkko Saarinen^b

^aTurun yliopisto, Talousmaantiede

^bOulun yliopisto, Maantiede

Shanghain lista

Kansainvälisissä vertailuissa maailman yliopistoja laitetaan paremmuusjärjestykseen lähinnä vertaisarvioitujen julkaisujen ja sitaattimäärien perusteella. Globaali akateeminen yhteisö seuraa vertailuja erittäin kiinnostuneena, sillä menestyvät yliopistot ja tutkimusympäristöt houkuttelevat niin opiskelijoita kuin tutkijoitakin. Yksi tunnetuimmista vertailuista on niin kutsuttu Shanghain lista (Academic Ranking of World Universities), jota on julkaistu vuodesta 2003 lähtien.

Uusimmalle Shanghain listalle 500 parhaimman yliopiston joukkoon pääsi viisi suomalaisesta yliopistosta. Parhaiten menestyi Helsingin yliopisto, joka oli sijalla 56 ja ainoana suomalaisena yliopistona sadan parhaimman joukossa. Itä-Suomen yliopisto ylsi 400 parhaimman yliopiston joukkoon (luokka 301–400) ja Aalto sekä Oulun ja Turun yliopistot olivat 500 parhaimman yliopiston joukossa (luokka 401–500). Vuodesta toiseen listan kärjessä ovat olleet amerikkalaiset yliopistot Harvardin johdolla ja kymmenen parhaimman joukkoon ovat yltäneet myös tunnetut brittiyliopistot Cambridge ja Oxford.

Vertailussa keskeisessä asemassa ovat kansainväliset tutkimusjulkaisut; niiden määrä, taso ja kerryttämät sitaatiot. Lisäksi arvioidaan yhteisjulkaisujen ja yliopiston tutkijoiden ja alumnien saamien korkeiden akateemisten huomionosoitusten (esimerkiksi Nobelin ja Fieldsin palkintojen) määrää. Julkaisumenestys suhteutetaan myös yliopistojen kokoon. Tarkemmin Shanghain listan tutkimusteemoihin, indikaattoreihin ja metodiikkaan voi tutustua sivulla: <http://shanghairanking.com/Shanghairanking-Subject-Rankings/Methodology-for-ShanghaiRanking-Global-Ranking-of-Academic-Subjects-2017.html>

Maailman parhaat matkailututkimusta tekevät yliopistot

Shanghain lista vertailee yliopistoja myös tieteenaloittain tai tutkimusteemoittain. Vuonna 2017 tarkasteltiin erikseen kaikkiaan 52 tieteenalaa/tutkimusteemaa, joista matkailututkijoiden erityisenä mielenkiinnon kohteena on yhteiskuntatieteiden (Social Sciences) alla oleva matkailun ja vieraanvaraisuusalan johtaminen (Hospitality & Tourism Management), jota jatkossa kutsutaan lyhyesti matkailututkimukseksi.

Yliopistoissa tehtävää matkailututkimusta arvioidaan Web of Science (WoS) -listattujen julkaisusarjojen perusteella. Matkailututkimuksesta niitä löytyy yhteensä 47 kappaletta, ja ne käsittävät matkailun, vapaa-ajan, vieraanvaraisuuden ja urheilun tutkimukseen erikoistuneita sarjoja. WoS-luokituksen käyttö jättää ison osan alan julkaisuista arvioinnin ulkopuolelle (muun muassa kansainväliset ja kotimaiset kirja-artikkelit ja ne tieteelliset sarjat, joilla ei ole WoS-statusta). Matkailututkimuksen ja -tutkijoiden arvioinnin yhteydessä tämä on moneen kertaan todettu ongelmalliseksi asiantilaksi (ks. Hall, 2005, 2011; Jamal, Smith & Watson, 2008). On myös huomattava, että ne matkailua käsittelevät tutkimukset, jotka on julkaistu esimerkiksi historian, maantieteen tai sosiologian tieteenalasarjoissa, jäävät matkailututkimuksen arvioinnin ulkopuolelle.

Shanghain lista nimeää 100 maailman parasta matkailututkimusta tekevää yliopistoa. Listan mukaan maailman matkailututkimuksen kärjessä on Hong Kongin teknillinen korkeakoulu (The Hong Kong Polytechnic University), joka koordinoi muun muassa Kansainvälistä Matkailuakatemiaa (the International Academy for the Study of Tourism). Kymmenen parhaan matkailututkimusta tekevän yliopiston joukkoon mahtuu lisäksi kaksi australialaista (Griffith University ja The University of Queensland), kolme amerikkalaista (Pennsylvania State University - University Park, Purdue University - West Lafayette ja Virginia Polytechnic Institute and State University) ja neljä brittiläistä yliopistoa (Loughborough University, University of Surrey, Bournemouth University ja University of Birmingham). Kokonaisuudessaan matkailututkimuksen lista löytyy sivulta: <http://shanghairanking.com/Shanghairanking-Subject-Rankings/hospitality-tourism-management.html>.

Oulun yliopiston matkailututkimus maailman parhaimmistoa

Matkailututkimuksen listalla on viisi pohjoismaista yliopistoa. Niiden joukossa on Suomesta ainoana Oulun yliopisto, joka sijoittuu Ruotsin Lundin ja Linneuksen yliopistojen tavoin sijoille 51–75. Norjan urheiluyliopisto (School of Sport Sciences) ja Göteborgin yliopisto puolestaan sijoittuvat 76–100 parhaan joukkoon maailmassa. Tiettyssä mielessä mielenkiintoiseksi Oulun yliopiston sijoittumisen tälle listalle tekee se, ettei yliopistossa ole erillistä matkailututkimuksen ja -opetuksen laitosta tai yksikköä. Kuten edellä todettiin, Shanghain lista arvioi tutkimusaloja ensisijaisesti tiettyjen julkaisukategorioiden mukaan, ei hallinnollisten yliopistorakenteiden perusteella.

Matkailun tutkimuksella on Oulun yliopistossa pitkä historia alkaen 1960-luvun talousmaantieteellisistä tutkimuksista (ks. Helle, 1968, 1970; Saarinen, 2003). Vuonna 2003 yliopistoon perustettiin maantieteen professuuri, jonka erityisalana on matkailututkimus, ja kuluville vuosikymmenellä alan väitöskirjoja on valmistunut vuosittain keskimäärin yksi. Maantieteili-

jät kantavatkin suurimman vastuun matkailututkimuksen kansainvälisistä julkaisuista Oulun yliopistossa. Keskeisimpiä tutkimusteemoja ovat matkailukehitys ja matkailun alueelliset vaikutukset, matkailun kestävyys ja vastuullisuus, matkailun ja ilmastonmuutoksen suhde, luontomatkailu ja matkailusuunnittelu. Lisäksi matkailututkimusta tehdään Oulun yliopistossa muun muassa antropologiassa ja taloustieteissä.

Oulun yliopiston korkea sijoitus Shanghain listalla on myönteinen asia koko Suomen matkailututkimukselle. Myös ruotsalaisten ja norjalaisten yliopistojen menestys tuo positiivista julkaisuutta pohjoismaiselle matkailututkimukselle. Tuoreen matkailutilaston (UNWTO, 2017) mukaan kansainvälinen matkailu Pohjoismaihin ja koko Pohjois-Eurooppaan on selvässä kasvussa. Islannin kansainvälisen matkailun kasvulukemat ovat täysin omaa luokkaansa (+39 %), mutta myös Norjaan (+12 %), Ruotsiin (+8 %) ja Suomeen (+6 %) suuntautuva matkailu kasvaa nyt huomattavasti nopeammin kuin koko maailman matkailu (+4 %). Suomen 100-vuotisjuhla-vuosi näyttää matkailunkin osalta valoisalta: vuoden ensimmäisellä puoliskolla ulkomaalaisten yöpymiset kasvoivat yli 17 % edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna (Tilastokeskus, 2017). Hallitus panostaa nyt vahvasti matkailumarkkinointiin ja erityisesti ympärivuotisuuteen, digitalisaatioon ja luontomatkailun kehittämiseen (Työ- ja elinkeinoministeriö 6.9.2017).

Matkailuelinkeinon lisäksi myös alan tutkimus ja koulutus vaatisivat panostamista. Onkin toivottavaa, että matkailun positiiviset näkymät ja konkreettiset toimenpiteet heijastuvat myös matkailututkimuksen ja -koulutuksen arvostukseen ja resursseihin. Kansainvälisessä kilpailussa menestyminen edellyttää matkailuelinkeinon jatkuvaa kehittämistä, laaja-alaista näkemystä matkailun yhteiskunnallisista kytkennöistä sekä osaavaa ja ammattitaitoista työvoimaa, josta paikoin on jo huutava pula. Matkailukoulutusta on kehitettävä kaikilla asteilla. Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on erityisen tärkeä rooli matkailun tutkimus- ja kehittämistoiminnassa.

Sadan parhaan matkailututkimusta tekevän yliopiston listalle pääseminen ja siellä pysyminen eivät suinkaan ole itsestäänselvyksiä. Tullakseen noteeratuksi korkeatasoinen kansainvälinen matkailututkimus vaatii kovaa ja pitkäjänteistä työtä sekä taloudellista panostusta niin yliopistoilta kuin muilta rahoittajilta. Toivottavasti Oulun yliopisto löytyy Shanghain listalta myös tulevana vuosina. Yhtä toivottavaa on, että tulevaisuudessa jokin toinenkin suomalainen yliopisto raivaa tiensä maailman 100 parhaimman matkailututkimusta tekevän yliopiston joukkoon.

Lähteet

- Hall, C. M. (2005). Systems of surveillance and control: Commentary on 'An analysis of institutional contributors to three major academic tourism journals: 1992–2001'. *Tourism Management*, 26, 653–656. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2004.05.002>
- Hall, C. M. (2011). Publish and perish? Bibliometric analysis, journal ranking and the assessment of research quality in tourism. *Tourism Management*, 32, 16–27. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.07.001>
- Helle, R. (1968). *Lapin matkailututkimus*. (Lapin matkailututkimuksia I, Lapin teollisuustoimikunnan osamietintö 4/67.)

- Helle, R. (1970). Tourism in Lapland: An inventory and challenge for planners. *Oulun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja*, 30, 1–64.
- Jamal, T., Smith, B. & Watson, E. (2008). Ranking, rating and scoring of tourism journals: Interdisciplinary challenges and innovations. *Tourism Management*, 29, 66–78. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.04.001>
- Saarinen, J. (2003). Tourism and recreation as subjects of research in Finnish geographical journals. *Tourism Geographies*, 5, 220–227. <https://doi.org/10.1080/1461668032000068289>
- Tilastokeskus (2017). Majoitustilasto. Suomen virallinen tilasto (SVT): Majoitustilasto [verkkopublication]. ISSN=1799-6309. Kesäkuu 2017, Liitetaulukko 2.2. Yöpymiset kaikissa majoitusliikkeissä, tammi-kesäkuu 2017. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu osoitteesta http://www.stat.fi/til/matk/2017/06/matk_2017_06_2017-08-17_tau_004_fi.html
- Työ- ja elinkeinoministeriö (6.9.2017). Hallitus nosti matkailun kasvun jatkumisen kärjekseen. Haettu osoitteesta http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410877/hallitus-nosti-matkailun-kasvun-jatkumisen-karjekseen
- UNWTO (2017). *Tourism highlights: 2017 edition*. <http://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284419029>